

Motion till riksdagen 2005/06:Ju420

av Lars Ohly m.fl. (v)

Ekobrott och miljöbrott

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Ekobrottsmyndigheten skall få ställning som nationellt utvecklingscentrum för bekämpning av ekonomisk brottslighet.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med lagförslag med utgångspunkt i utredningen "Krav på kassaregister – Effektivare utredning av ekobrott".¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att det skall utredas ifall en oaktsamhetsbestämmelse kan införas vid brottet trolöshet mot huvudman.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att det skall utredas ifall åtalsplikten vid ekonomisk brottslighet kan förändras.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att möjlighet till legitimationskontroller vid revisioner i bygg- och restaurangbranscherna skall införas, samt när det gäller restaurangbranschen en sanktionsmöjlighet via indraget utskänkningstillstånd.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Rikspolisstyrelsen skall få i uppdrag att utreda hur alla polismyndigheter ska kunna inrätta och arbeta med särskilda resurser för utredning av miljöbrott.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att miljöorganisationer skall ges utvidgade möjligheter att överklaga i miljöprocesser.²

¹ Yrkandena 2 och 5 hänvisade till SkU.

² Yrkande 7 hänvisat till MJU.

Fel! Okänt namn på

Ekonomisk brottslighet

Den ekonomiska brottsligheten är ett stort samhällsproblem. Värden av den rent ekonomiska brottsligheten i Sverige beräknas uppgå till **ca 150 miljarder kronor** om året. Av detta beräknas ca 100 miljarder vara skatter och andra avgifter som undanhålls staten och det allmänna.

Men det är inte bara de synbara ekonomiska effekterna som är skadliga för samhället. En annan allvarlig konsekvens är den snedvridning av konkurrensen som den ekonomiska brottsligheten medför. Seriösa näringsidkare drabbas och kan tvingas i konkurs på grund av den illojala konkurrens som den ekonomiska brottsligheten leder till.

Anmälningarna om ekonomisk brottslighet kommer främst från skatteförvaltningen och konkursförvaltare. Dessa anmälningar avser med få undantag brott mot borgenärer och skattebrott. Anmälningar från andra, t.ex. privatpersoner, eller anmälningar om andra brott utgör en liten del. Det kan i och för sig diskuteras om antalet anmälningar ensamt ska utgöra bedömningsgrund för utvecklingen av den ekonomiska brottsligheten.

Det förebyggande arbetet är, som när det gäller all annan brottslighet, viktigt. Det är naturligt att detta arbete är svårredovisat. Många hävdar därför att det förebyggande arbetet på området är eftersatt eftersom det blir svårare för myndigheternas ledningar att visa på resultat av verksamheten. Vissa har hävdat att den bästa lösningen vore att öronmärka resurser för det brottsförebyggande arbetet. Vänsterpartiet tycker inte att detta steg är självklart, men vill poängtera vikten av att metodik och redovisningsmodeller kring det brottsförebyggande arbetet utvecklas.

Ekobrottslighetens utveckling

Ekobrottsligheten har under de senaste 30 åren utvecklats mot olika former av svårutredd och farlig kriminalitet riktad såväl mot staten som mot enskilda. Det brottsutredande arbetet har successivt blivit alltmer komplext.

Utvecklingen kan sammanfattningsvis beskrivas på följande sätt: Under 1970-talet begicks det typiska ekobrottet i näringsverksamhet av en person som i grunden var verksam i en mer eller mindre seriös näringsverksamhet. Under 1980-talet tillkom ytterligare en grupp, nämligen personer som egentligen inte var företagare men som hade lärt sig inom vilka områden såväl stat som enskild kunde bedras med stora ekonomiska fördelar/skadeverkningar som följd. Typexempel på sådan verksamhet är uppköp av skalbolag och momsbedrägerier.

Under 1990-talet tillkom ytterligare en persongrupp, nämligen en grupp med bakgrund i den organiserade brottsligheten. Denna grupp tillsammans med en grupp som tidigare endast sysslat med ekonomisk brottslighet av traditionellt slag utgör vad som kan kallas den organiserade ekonomiska brottsligheten. Kopplingarna mellan ekonomisk och annan organiserad brottslighet blir allt starkare. Genom att uppdaga dessa personers ekonomiska brott, lagföra dem och förhindra finansiering av övrig brottslighet uppnår man såle-

des också en förebyggande effekt när det gäller den organiserade brottsligheten i stort.

Genom vårt medlemskap i EU har kapitalflödet och kapitalets rörlighet ökat. Detta skapar även ökade möjligheter till ekobrott. Antalet utredningar med internationell anknytning ökar väsentligt. Som exempel kan nämnas de EU-relaterade momsbedrägerierna med utnyttjande av mellanbolag vilka enbart utgör kulisser för den brottsliga verksamheten. Dessa ställer krav på skattemässig genomsyn och en omfattande och konsekvent genomförd utredningsmetodik.

Även utredningar avseende s.k. svart arbetskraft har försvårats. Numera betalas ofta pengar ut avseende påstådda arbetsprestationer av underentreprenörer (vars bolag egentligen utgör skenbolag). Detta sker via post- eller bankgiro så att bevis erhålls om utbetalningen. Genom spaning måste därför numera visas att pengarna återgår till uppdragsgivarna (de egentliga arbetsgivarna), där de används för utbetalning av de svarta lönerna, varvid skatter och arbetsgivaravgifter självklart inte betalas. Numera ställs därför krav på att utredningen inleds när verksamheten fortfarande pågår.

Utredningen i ovan beskrivna typer av utredningar kräver betydande kunskaper inte bara i svensk skatterätt och ekonomi utan också kunskaper om internationella förhållanden. De internationella kontakterna har ökat i omfattning. Bristen på möjlighet att inom rimlig tid erhålla information i internationella ärenden försvårar ofta och förhindrar ibland utredningsarbetet.

Myndigheter som samarbetar mot den ekonomiska brottsligheten

En mängd myndigheter deltar i bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten. Centrala myndigheter som har uppdrag inom området är Riksåklagaren, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Tullverket, Finansinspektionen, Riksskatteverket, Statens jordbruksverk, Verket för näringslivsutveckling, Patent- och registreringsverket och Statens naturvårdsverk. De regionala myndigheterna är framför allt åklagarmyndigheterna, polismyndigheterna, Tullverkets regionmyndigheter, skattemyndigheterna, kronofogdemyndigheterna och länsstyrelserna.

Ekobrottsmyndigheten

Den nyaste av dessa myndigheter är Ekobrottsmyndigheten, som skapades för att intensifiera arbetet mot ekobrott. Inom myndigheten arbetar åklagare och poliser under samma tak. Myndigheten har en roll som drivande och samordnande kraft bakom allt ekobrottsutredande arbete i Sverige och har ansvar för utredandet av allvarliga fall eller särskilda typer av ekonomisk brottslighet. Den har dessutom tagit över de lokala åklagarmyndigheternas ekobrottsutredande roll i Stockholms, Västra Götalands, Skåne, Hallands, Blekinge och Gotlands län.

Fel! Okänt namn på

Ekobrottsmyndigheten ska just till att utredas och utvärderas. Vänsterpartiet kan dock redan nu konstatera att initiativet att bilda myndigheten har gett goda resultat. Det skulle kunna bli aktuellt att låta myndigheten ta över de lokala åklagarmyndigheternas ekobrottsutredande roll i övriga län, på samma sätt som har skett i storstadslänen. Men ännu viktigare är att Ekobrottsmyndigheten får ett tydligare samordnande ansvar vad gäller kunskap och metodutveckling i hela landet. I praktiken sker detta i hög grad redan i dag, men ansvaret behöver tydliggöras. Myndigheten bör få ställning som nationellt utvecklingscentrum för bekämpning av ekobrott. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En annan viktig fråga som utredningen har att ta ställning till är den roll som de poliser som är verksamma vid myndigheten har. Poliserna är anställda vid Polismyndigheten i Stockholms län men leds av Ekobrottsmyndigheten, vilket har ställt till problem. Ytterligare en fråga är en utbyggnad av myndighetens underrättelseverksamhet.

Förändringar i processrätten

Lagförändringar som gjordes i och med propositionen (prop. 2004/05:131) ”En modernare rättegång – reformering av processen i allmän domstol” har förändrat förutsättningarna för åklagare att driva ärenden bl.a. på ekobrottsidan. Komplicerade ärenden med stora mängder skriftlig bevisning har belastat domstolarnas ekonomi och resurser på grund av de krav på muntlighet i domstolsförhandlingar som finns. Detta har inneburit att bevisningen har måst läggas fram muntligt i domstolarna i stället för att domstolens företrädare har kunnat gå igenom bevisningen genom att läsa den. Principen om muntlighet är viktig för en rättssäker domstolsprocess, men i vissa fall har nu principen mjukats upp. Denna förändring kommer att underlätta det ekobrottsutredande arbetet i vissa fall. Vänsterpartiet ställde sig aktivt bakom förändringen.

”Krav på kassaregister – Effektivare utredning av ekobrott”

Utredningen ”Krav på kassaregister – Effektivare utredning av ekobrott” (SOU 2005:35), som slutfördes i maj i år, tar upp vissa frågor som avser att underlätta arbetet mot ekonomisk brottslighet. Vänsterpartiet ställer sig positivt till utredningens resultat. Att döma av utredningen är de effektiviseringsvinster som kan uppnås genom sådana bestämmelser till sådan fördel för den ekobrottsbekämpande verksamheten att de överväger de motargument som baseras på värandet av den personliga integriteten.

Skattebrottsenheternas tillgång till beskattningsdatabasen

Ett faktum som skattebrottsenheterna menar lägger hinder för deras verksamhet är att de inte har tillgång till den centrala beskattningsdatabasen. De vill

genom att ha direkt tillgång till registret själva kunna ta fram uppgifter om den eller de personer som ingår i en förundersökning. Dessa uppgifter kan erhållas av skattebrottsenheterna redan i dag, men först efter en sekretessprövning. Utredningen har utformat två olika förslagsalternativ när det gäller hur skatteenheternas tillgång till databasen ska utvidgas.

Det förslag som kallas Alternativ A ger skattebrottsenheterna direktåtkomst till uppgifter i databasen som anses mindre integritetskänsliga, närmare bestämt de som avses i 2 kap. 3 § 1–5, 7, 9 och 10 i skattedatabaslagen.

Alternativ B ger skattebrottsenheterna direktåtkomst till de uppgifter som enskilda i dag får ta del av samt de uppgifter som är offentliga. Dessa uppgifter har alltså tidigare endast varit tillgängliga efter en sekretessprövning, trots den tillgänglighet för allmänheten som har funnits.

Det finns dock viktiga invändningar mot önskemålet att ha tillgång till beskattningsdatabasen. Med hänvisning till artikel 6 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna har riksdagen vid två tillfällen avvisat detta förslag. Det är också en viktig invändning för Vänsterpartiet att förhålla sig till.

Det är emellertid oerhört viktigt att skattesystemet uppfattas som legitimt. Om enskilda och företagare uppfattar det som att myndigheterna har otillräckliga medel för att utreda skattebrott ökar risken för att ännu större skattebrott undanhålls det allmänna. Det medför också känslor av orättvisa hos dem som ändå av laglydighet eller solidaritet betalar skatt. Förbättrade förutsättningar för skattebrottsenheterna skulle göra att utredningar kunde ske snabbare, med mindre risk för att bevisning hinner försvinna.

Det skulle sannolikt medföra fler åtal, samtidigt som man genom denna effektivisering uppnår en allmänpreventiv effekt när det gäller skattebrott. Denna positiva effekt förefaller vara så pass stor att den överväger det mindre integritetsintrång som sker. De nya bestämmelserna medför visserligen risker, men relativt små, när det gäller vidare uppmjukningar av sekretessbestämmelser på andra håll. Riskerna ser vi som små eftersom det i detta fall finns en närmare koppling mellan den brottsutredande verksamheten och den övriga kontrollen av skattesystemet än vad som är fallet mellan övrig brottsutredande verksamhet och andra skyddade uppgifter om enskilda.

Alternativ A förefaller därför rimligt. I arbetet med att ta fram den slutliga lagstiftningen bör dock tas fortsatt stor hänsyn till den personliga integriteten för enskilda.

Skattebrottsenheternas möjligheter att använda tvångsmedel

När det gäller handläggningen av skattebrott föreligger en viktig skillnad mellan skattebrottsenheterna och polisen vad gäller användningen av tvångsmedel. Utökade möjligheter att använda sig av tvångsmedel har efterfrågats av skattebrottsenheterna. Man har bl.a. pekat på att Skatteverket har större möjligheter till detta vid revisioner än vid brottsutredningar. Bland annat har man inte kunnat ta emot en handling från en misstänkt under ett förhör. När det gäller övriga tvångsmedel, t.ex. husrannsakan, måste utredarna begära bistånd av en annan myndighet, Polismyndigheten, för att få en sådan utförd.

Fel! Okänt namn på

Detta menar man har lagt allvarliga hinder när det gäller utredningarnas effektivitet.

Redan nämnda offentliga utredning har tagit ställning för vissa utökade möjligheter för skattebrottsenheterna att använda tvångsmedel. Detta gäller verkställande av husrannsakan på egen hand, dock enbart i de fall där risken för våld är i det närmaste obefintlig. Man skriver att det framför allt kan bli aktuellt vid husrannsakan i bankfack och hos revisionsbyråer. Vidare föreslår man att enheterna ska få möjlighet att medverka vid husrannsakan som genomförs av polis. Det skulle innebära att husrannsakan genomfördes med större sakkunskaper om vad som eftersöks. Till sist föreslår man även att enheterna ska få genomföra beslag i de fall då våld mot person inte behöver användas. Ett typiskt exempel är när en person frivilligt vill överlämna handlingar. Vänsterpartiet instämmer i att dessa förslag skulle underlätta det utredande arbetet.

Krav på kassaregister

Utredningen föreslår även krav på att näringsidkare som säljer varor och tjänster mot kontant betalning ska använda sig av ett tekniskt system som möjliggör en tillförlitlig efterhandskontroll av omsättningen. Problemen med undanhållande av inkomster och därigenom skattepengar, även resulterande i en snedvridning av konkurrensen, är omfattande. Därför föreslår utredningen ett system med särskilda krav på kassaregister samt tekniska lösningar och tillsynsmetoder som försvårar manipulering av registren jämfört med i dag. Försäljning inom ramen för hobbyverksamhet samt tillfällig försäljning i mindre omfattning omfattas inte av förslagen.

Vänsterpartiet är positivt till utredningens förslag. Regeringen bör därför återkomma med lagförslag med utgångspunkt i utredningen "Krav på kassaregister – Effektivare utredning av ekobrott".

Oaktsamhetsbrott vid trolöshet mot huvudman

I bolagsstyrelser och liknande uppstår ibland problem på grund av att en eller flera ledamöter missbrukar sin ställning och därigenom skadar huvudmannen. Det uppstår dock ibland problem med att utreda dessa brott på grund av att myndigheterna inte har tillräcklig insyn i styrelserummen för att uppnå de höga beviskraven. Situationer där man efter oegentligheter skyller på varandra eller kommer med bortförklaringar kan uppstå. Utredande myndigheter har gett uttryck för att detta kan ske alltför lättvindigt.

Vänsterpartiet menar att som förtroendevald har man ett stort ansvar att ta och att de uppgifter som utredande myndigheter lämnat är värda att ta på allvar. Man bör därför undersöka ifall beviskraven kan sänkas. Regeringen bör alltså låta utreda ifall en oaktsamhetsbestämmelse kan införas vid brottet trolöshet mot huvudman.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Uppmjukningar av åtalsplikten

Utredare av ekonomisk brottslighet hörs ibland framföra åsikter om att reglerna vad gäller åtal gör arbetet mindre effektivt. Man efterlyser dels möjligheten att prioritera allvarigare fall framför mindre allvarliga, dels att i vissa fall välja bort delar av åtal för att koncentrera sig på vissa åtalpunkter. Motiveringen är att man vill minska belastningen på de svenska domstolarna samtidigt som arbetet effektiviseras och man genom att man koncentrerar sig även uppnår rättssäkerhetsvinster för den åtalade.

Vänsterpartiet anser att det är viktigt att arbetet mot ekobrott genomförs effektivt och med förtroende hos allmänheten. Samtidigt bör man lägga stor vikt vid den generella svenska principen om absolut åtalsplikt. Det bör utredas ifall åtalsplikten vid ekonomisk brottslighet kan förändras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Schablonbeskattning

En åtgärd för att komma till rätta med de vanligaste formerna av skatteundandragande och ekonomisk brottslighet, såsom svartarbete, bokföringsbrott och andra skattebrott, kan vara att införa en schablonskattemodell som gör bokföring och skatteregler onödiga då det inte finns lagar att bryta mot. Schablonskattemodeller har med framgång införts i andra länder.

Finansdepartementet lade i våras fram departementsskrivelsen (Ds 2005:28) ”Skattefusk, effektivitet och rättvisa – utökad skattekontroll i vissa branscher och diskussioner kring schabloniserade inslag i beskattningen”. Avsikten går delvis i linje med vad Vänsterpartiet tidigare föreslagit. Skatteverket ska få en bättre grund för att bedöma rimligheten av uppgifterna i självdeklarationer och på så sätt få ett mer omfattande underlag för eventuellt beslut om skönsbeskattning, skönstaxering eller taxeringsrevision.

Systemet föreslås inledningsvis omfatta de tre branscherna: taxi, frisör och restaurang. Även en annan bransch där stora problem finns, byggbranschen, behandlades i utredningen, men denna bransch omfattas inte av förslaget. Vänsterpartiet återkommer när det gäller problematiken i denna bransch, men kan redan nu konstatera att många problem kan lösas genom att huvudentreprenörerna blir ansvariga för underleverantörernas skatter och avgifter.

De verksamheter som omfattas av utredningens förslag ska ha en nettoomsättning om normalt högst tre miljoner kronor per beskattningsår. Näringsidkare inom de tre aktuella branscherna ska föra personalliggare. I dessa ska för varje verksamhetsdag antecknas de personer som är verksamma i rörelsen under dagen samt tidpunkten för arbetspassens påbörjande och avslutande. Skyldigheten att löpande föra anteckningar i en personalliggare föreslås kombineras med en befogenhet för Skatteverket att företa oannonserade kontrollbesök samt besluta om oannonserad begränsad revision. I samband med kontrollbesöken föreslås Skatteverket få rätt att be de personer som påträffas i verksamhetslokalen och som förefaller vara sysselsatta i verksamheten att identifiera sig. Några sanktioner föreslås dock inte för det fall en sådan begä-

Fel! Okänt namn på

ran inte efterkoms. Om en näringsidkare brister i sin skyldighet att föra löpande uppgifter i en personalliggare föreslås att en administrativ sanktionsavgift, en kontrollavgift, ska kunna påföras.

Vänsterpartiet har länge drivit frågan om legitimationskontroller i samband med revisioner. Möjlighet till legitimationskontroller vid revisioner i bygg- och restaurangbranscherna bör införas, samt när det gäller restaurangbranschen en sanktionsmöjlighet via indraget utskänkningstillstånd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I nämnda departementsskrivelse diskuteras att de schabloniserade inslagen vid beskattningen kan bygga på en variabel, nämligen arbetskraften. Skatteverket får kännedom om variabeln genom den personaldeklaration som näringsidkarna ska vara skyldiga att skicka in i samband med att systemet blir tillämpligt första gången och därefter vid förändringar. I personaldeklarationen ska det beräknade årsarbetskraftsbehovet uppges. Sedan Skatteverket på grundval av uppgifterna i personaldeklarationen beräknat variabeln, årsarbetskraften, för den aktuella näringsverksamheten, ska variabeln åsättas ett värde. Detta värde ska motsvaras av den genomsnittliga normallönen för branschen ifråga. Det belopp som den på detta sätt beräknade och värdesatta variabeln leder fram till kallas för schablonunderlaget. Schablonunderlaget kan uttryckas som det lägst godtagbara underlaget för uttag av skatter och avgifter i en verksamhet. Schablonunderlaget ska jämföras med de faktiska förhållandena i en verksamhet för att avgöra om de schabloniserade inslagen vid beskattningen ska aktualiseras eller ej. Det underlag som jämförelsen ska göras med kallas jämförelseunderlaget. Jämförelseunderlaget kan, enkelt uttryckt, beskrivas som det underlag för uttag av skatter och avgifter som faktiskt redovisas i en verksamhet.

De förslag som presenteras och diskuteras i Ds 2005:28 ska tillsammans med remissyttrande resultera i en proposition. Vänsterpartiet ser positivt på detta, eftersom vi drivit frågorna om schablonskattesystem för vissa branscher och identitetskontroller vid revisioner under ett antal år.

Miljöbrott

De senaste åren har antalet anmälda miljöbrott legat mellan 3 500 och 4 000 per år. De allra flesta av dessa anmälningar kommer in efter tillsyn från myndigheternas sida. Men mycket talar för att mörkertalet när det gäller miljöbrott är mycket stort.

Genom att fusk med regler och lagar kan gynna förövaren ekonomiskt och konkurrensmässigt finns stora likheter mellan ekonomisk brottslighet och miljöbrott. Men miljöbrott kan få ännu allvarigare konsekvenser. Dessa typer av brott får mer eller mindre förödande konsekvenser för miljön. Konsekvenserna behöver inte alltid märkas på en gång, men kan påverka växtliv, djur och människor desto längre tid. Detta är givetvis oacceptabelt.

Miljöbrotten resulterar också i en snedvridning av konkurrensen på marknaden så att både de företag som följer lagen och de som har ännu högre am-

Fel! Okänt namn på

bitioner på miljöområdet än så, som aktivt bidrar till att förverkliga en hållbar ekologisk utveckling, får tydliga konkurrensnackdelar i förhållande till mindre nogräknade konkurrenter.

Som ett självklart led i en framåtsyftande miljöpolitik har ambitionerna sedan ett antal år tillbaka gradvis höjts i Sverige när det gäller att bekämpa och beivra miljöbrott. Det är mycket viktigt att rättsvårdande instanser och andra berörda myndigheter känner till och drar åt samma håll när det gäller praxis, sanktioner och regler inom miljöbrottsområdet.

Miljöbrotten är inte lätta att avgränsa och definiera. Det finns alla typer av mer eller mindre allvarliga miljöbrott, allt från olaglig trädfällning på allmän mark till omfattande grova miljöbrott i storskalig industriell verksamhet, t.ex. mångåriga utsläpp av föroreningar till luft, mark och vatten.

Ytterligare ett problem i sammanhanget är att endast fysiska personer kan begå brott och straffas. På miljörettens område är problemen mycket stora att finna den som ska bära det straffrättsliga ansvaret vid överträdelse som begåtts inom ramen för en juridisk persons verksamhet. Detta är ett förhållande som leder till att utredningar försvåras och att åtal inte väcks. På Justitiedepartementet bereds i skrivande stund en lagrådsremiss när det gäller att effektivisera systemet med företagsbot och öka den praktiska användbarheten. Det är vår tro och förhoppning att dessa förslag på generella förändringar när det gäller straffansvaret för företag ska effektivisera arbetet även mot miljöbrott.

Det har som framhållits skett en tydlig ambitionshöjning i brottsbekämpningen på miljösidan. Tillkomsten av miljöbalken är ett steg i denna utveckling, liksom tillskapandet av Ekobrottsmyndigheten. Sedan år 2000 finns på åklagarsidan uppbyggd specialistkompetens över hela landet, och samordning av verksamheten sker genom en överåklagare hos Riksåklagaren. Men om man ser till hela kedjan av insatser mot miljöbrotten finns det fortfarande alltför svaga länkar.

Landets miljöinspektörer och andra som utövar tillsyn på området vittnar ofta om att det på alltför många håll i landet brister tydligt i kompetens och avdelade resurser på utredningssidan hos polisen. Det är ett förhållande som enligt Vänsterpartiets förmenande tydligt riskerar att påverka motivationen att anmäla misstänkta miljöbrott. På många håll talas det om dels låg prioritering av miljöbrott, dels om bristande kompetens. Dessa brott är ofta komplicerade, tar mycket tid att utreda och blir lågprioriterade om de bara utgör en del av den dagliga polisutredningsverksamheten. Omkring 12 % av miljöbrotten personuppkläras. Vänsterpartiet anser att det bör finnas möjlighet att höja denna siffra.

Det är enligt Vänsterpartiets mening alltså nödvändigt att se över och vidta åtgärder när det gäller polisens utredningsarbete kring miljöbrotten. Det finns några goda exempel i landet på polismyndigheter, t.ex. miljöbrottsenheten i Uppsala, som redan i dag arbetar med särskilda enheter på miljöområdet. Alla polismyndigheter bör inrätta och arbeta med särskilda resurser för utredning av miljöbrott. Rikspolisstyrelsen bör av regeringen ges i uppdrag att utreda och belysa hur detta lämpligen kan ske. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Överklagansrätten för miljöorganisationer

Enligt miljöbalken finns möjligheter för vissa miljöorganisationer att överklaga beslut om tillstånd, godkännande eller dispens.

Miljöbalkskommittén hade i uppdrag att utvärdera miljöorganisationernas deltagande i miljöprocesser. Många hade vid de nya bestämmelsernas införande varnat för att det skulle bli en kraftig ökning av antalet överklaganden och förlängda handläggningstider. Kommitténs utvärdering visade att så inte blivit fallet. Antalet överklaganden har varit få. Sjutton ärenden överklagades under åren 2002 och 2003 av miljöorganisationer. Detta ska ställas mot att de fem miljödomstolarna avgjorde sammanlagt cirka 1 100 överklagade mål under enbart 2003. Utvärderingen visar också att alla inblandade parter till mycket stor del upplever miljöorganisationernas deltagande som positiv – speciellt om de kommer in tidigt i processen.

Vänsterpartiet är positivt till miljöorganisationernas deltagande i processen. Ökade möjligheter för miljöorganisationerna att överklaga är positivt för såväl miljön som den demokratiska processen. Det skulle också öka incitamenten för verksamhetsutövare att få in miljöorganisationerna tidigt i processen för att undvika ett senare överklagande från sakägare. Utvärderingen visar också att besluten blir bättre när miljöorganisationerna deltar i processen. Miljöbalkskommittén valde dock att inte lägga fram några förslag i den riktningen.

Miljöorganisationers rätt att överklaga beslut om tillstånd som prövas av regeringen samt hur finansieringsaspekten avgör olika organisationers möjlighet att använda sig av de rättsliga verktyg som lagen tillhandahåller behöver diskuteras. Det framkommer i den utvärdering som gjorts att finansieringen är ett hinder och möjligheten att söka finansiellt stöd för miljöjuridiskt arbete bör utökas.

Vi skulle helst se att miljöorganisationerna fick en utökad rätt att överklaga ärenden som behandlas enligt miljöbalken. Vi anser också att kriteriet 2 000 medlemmar är för högt satt. Det medför att ett stort engagemang i ett miljöärende i en liten ort inte ges möjligheten att överklaga.

Termen ”miljöorganisationer” är en alltför snäv avgränsning. Vi anser att fler organisationer bör ges möjlighet att utnyttja talerätten, t.ex. friluftorganisationer. Deras ändamål och intressen sammanfaller ofta med miljöorganisationernas, men från en annan infallsvinkel.

Miljöorganisationer bör alltså ges utvidgade möjligheter att överklaga beslut i miljöprocesser enligt det ovan anförda. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 28 september 2005

Lars Ohly (v)

Lars Bäckström (v)

Berit Jóhannesson (v)

Sermin Özürküt (v)

Lennart Gustavsson (v)

Alice Åström (v)

Rolf Olsson (v)